

Inzicht in forensisch onderzoek naar dierenmishandeling

rapportnr. 1725

26 juni 2019

Managementsamenvatting

Managementsamenvatting

2011: bestrijding van dierenmishandeling versterkt

De aandacht voor de bestrijding van dierenmishandeling is de afgelopen jaren toegenomen. Sinds 2011 is de aanpak van dierenmishandeling versterkt: de politie beschikt over speciale agenten die dierenwelzijn als aandachtsgebied hebben, er is een speciaal meldpunt voor dierenleed opgericht en wetgeving is verscherpt.

Het belang van forensisch onderzoek: whodunit?

Een belangrijk hulpmiddel bij adequate opsporing en vervolging van dierenmishandeling is forensisch onderzoek. Forensisch onderzoek is gericht op waarheidsvinding bij een vermoeden van een strafbaar feit. Kortgezegd: *whodunit?* Forensisch onderzoek helpt de politie bij het onderzoeken van een melding: hoe is een aangetroffen dood dier overleden? Het kan het Openbaar Ministerie (OM) helpen bij de bewijslast: wie heeft het dier gedood? En het helpt de rechter om te bepalen: veroordeel ik deze verdachte wel of niet? Kortom: uitkomsten van forensisch onderzoek kunnen leiden tot identificatie van verdachten en kunnen als technisch bewijs dienen in de rechtsgang.

In het regeerakkoord 2017-2021 is de afspraak gemaakt dat onderzocht wordt of het forensisch-pathologisch onderzoek bij dieren door het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) versterkt moet worden.¹ Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft APE Public Economics gevraagd de huidige rol van forensisch onderzoek bij dierenmishandelingszaken in kaart te brengen. De centrale probleemstelling van het onderzoek is: wat kan gezegd worden over de **aanvraag** en **uitvoering**, inclusief kwaliteit, van forensisch onderzoek naar dierenmishandeling en de rol van dit onderzoek in het **strafrechtelijk proces**?

De onderzoeksmethode

Om de probleemstelling te beantwoorden, hebben we kwalitatieve en kwantitatieve gegevens verzameld. Allereerst hebben we interviews afgenomen met onder meer aanvragers en uitvoerders van forensisch onderzoek op dieren. Vervolgens hebben we een focusgroep belegd met de zogeheten taakaccenthouders Dierenwelzijn bij de politie. Ook hebben we relevant cijfermateriaal van de politie en OM

¹ Vertrouwen in de toekomst, Regeerakkoord 2017-2021, VVD, CDA, D66 en ChristenUnie, 10 oktober 2017, p. 45.

verzameld en geanalyseerd. Tot slot hebben we een *quickscan* van gerechtelijke uitspraken uitgevoerd.

In deze samenvatting presenteren we de belangrijkste bevindingen en geven we een onderbouwd antwoord op de probleemstelling.

Welke partijen vragen forensisch onderzoek naar dierenmishandeling aan en hoe vaak gebeurt dit?

De bestrijding van dierenmishandeling bestaat uit een keten met drie schakels: de politie, het OM en de rechter. Elke partij heeft zijn eigen taak en verantwoordelijkheid in de bestrijding van dierenmishandeling. De politie is verantwoordelijk voor het onderzoeken van meldingen. Als de politie in haar onderzoek een strafbaar feit constateert en een verdachte kan aanwijzen, kan het OM overgaan tot vervolging. Bij de vervolging probeert het OM de bewijslast rond te krijgen, zodat het bij de rechter kan pleiten voor een veroordeling. De rechter beslist op basis van de bewijslast of een verdachte wordt veroordeeld en zo ja, welke straf de mishandelaar krijgt. De politie behandelt ongeveer 600 dierenmishandelingszaken per jaar. Vrijwel al deze zaken worden ingezonden bij het OM. Per jaar komen ongeveer 100 zaken van dierenmishandeling voor de rechter. Het OM doet zelf ook zaken af met een transactie of strafbeschikking, ongeveer 50 op jaarbasis.

Wie voeren forensisch onderzoek naar dierenmishandeling uit?

De voornaamste uitvoerders van forensisch onderzoek bij dierenmishandelingszaken in opdracht van de politie en OM zijn het NFI en het Veterinair Pathologisch Diagnostisch Centrum van de Universiteit Utrecht (UU). Zij voeren tezamen op jaarbasis minder dan twintig onderzoeken uit. Dit onderzoek laat daarmee zien dat de inzet van forensisch onderzoek bij dierenmishandelingszaken in kwantitatieve zin relatief beperkt is.

In de periode van 2013 tot en met 2018 heeft het NFI 37 onderzoeken gedaan naar dierenmishandeling. Deze werden aangevraagd door het OM of politie. Het is op basis van de cijfers niet mogelijk een uitsplitsing te maken naar aanvrager. De zaken hadden in sommige gevallen betrekking op meerdere dieren. Bijna de helft van de onderzoeken had betrekking op honden.

Het NFI verricht geen secties op dode dieren, het zogeheten forensisch pathologisch onderzoek. Als pathologisch onderzoek nodig is, bijvoorbeeld om de doodsoorzaak van een dier vast te stellen, werkt het instituut samen met een dierpatholoog van de UU. De dierpatholoog voert de sectie uit en rapporteert hierover. Bij de UU zijn ook nog andere experts werkzaam die samenwerken met het NFI bij dierenmishandelingszaken.

Tussen 2013 en 2018 verrichtten de experts van de UU 83 onderzoeken in dierenmishandelingszaken. 58 van deze onderzoeken verrichtten de experts op aanvraag van de politie en het OM. Zeven onderzoeken verrichtten de experts op aanvraag van het NFI. De overige 18 onderzoeken werden verricht op aanvraag van andere betrokken partijen (de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming (LID), Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA)). Ook bij de UU heeft bijna de helft van de gevallen betrekking op honden.

Een derde partij die in Nederland forensisch onderzoek bij dieren uitvoert, is de Stichting Forensisch Dieronderzoek (Stichting Fdoz). Deze private partij legt zich toe op het aanbieden van laagdrempelig forensisch onderzoek, specifiek bij een vermoeden van dierenmishandeling. De stichting bestaat uit een forensisch dierenarts en een humaan forensisch patholoog, die zonder hiervoor een vergoeding te vragen, met name dode dieren onderzoeken.

De Stichting Fdoz behandelt naar eigen inschatting ongeveer 50 zaken per jaar. Dit kunnen zaken zijn die zijn aangevraagd door politiemedewerkers, het OM, dierenambulances of particulieren. Er zijn geen jaarlijkse registratiegegevens van het aantal zaken dat de stichting behandelt beschikbaar.

Hoe is de kwaliteit van het forensisch onderzoek?

Forensisch onderzoek bij dierenmishandelingszaken is een discipline in ontwikkeling. Dat geldt voor zowel de inzet van forensisch onderzoek bij het opsporingsonderzoek, c.q. het aanvragen ervan, als de uitvoering van het onderzoek. Er is geen kader of set kwaliteitsnormen voor het specifieke deskundigheidsgebied forensisch onderzoek op dieren en dierlijke sporen. Wel moeten de onderzoeksruimtes voor forensisch onderzoek voldoen aan kwaliteitsnormen en toetst het College gerechtelijke deskundigen de deskundigheid van forensisch onderzoekers wanneer hun rapportage of deskundigenverklaringen ingebracht worden in een rechtszaak. De gesprekspartners geven aan vooralsnog geen problemen te ondervinden met betrekking tot de kwaliteit van forensisch onderzoek op dieren; de resultaten zijn voor hen bruikbaar.

Welke rol speelt het forensisch onderzoek in de strafrechtelijke vervolging van dierenmishandelaars?

De uitkomsten van forensisch onderzoek kunnen in het strafproces worden ingebracht in de vorm van een rapportage of deskundigenverklaring. De uitkomsten van forensisch onderzoek dienen, net als ander bewijs, om de tenlastelegging van

de officier van justitie te onderbouwen of een alternatieve verklaring van een verdachte te pareren. Omgekeerd kunnen uitkomsten van forensisch onderzoek door de verdediging gebruikt worden om de tenlastelegging van een officier te betwisten.

Welke knelpunten ervaren aanvragers en uitvoerders van forensisch onderzoek in dierenmishandelingszaken?

Beperkt budget voor het uitvoeren van forensisch onderzoek kan een probleem vormen. Het komt voor dat onderzoek niet wordt uitgevoerd omdat er geen budget beschikbaar is. Dit onderzoek heeft geen inzicht kunnen verschaffen in de specifieke omvang van dit probleem. Forensisch onderzoek naar dieren moet bovendien 'concurreren' met ander forensisch onderzoek in humane zaken. Verschillende betrokkenen – zowel bij het OM als onder de uitvoerders van forensisch onderzoek – menen dat er door beperkte budgetruimte kansen onbenut blijven.

Het onderzoek laat zien dat zowel uitvoerders als aanvragers nog bezig zijn hun processen en standaarden rondom forensisch onderzoek op dieren vorm te geven. De discipline en de inzet ervan zijn als geheel nog niet landelijk, uniform geprotocolleerd. Bijvoorbeeld bij de politie, waar in de praktijk regionale verschillen in de uitvoeringspraktijk bestaan, leidt dit tot de ontwikkeling van verschillende lokale werkwijzen en voorkeuren voor uitvoerders. Het feit dat de discipline als zodanig nog jong is, heeft ook andere consequenties. Voor adequaat forensisch onderzoek is het noodzakelijk dat de juiste procedures worden gevolgd en dat met name het verzamelen en 'veilig stellen' van sporen aan het begin van de opsporingsketen op de juiste manier gebeurt. Uit dit onderzoek blijkt dat potentiële aanvragers van forensisch onderzoek die het eerst aanwezig zijn op de betreffende locatie, niet altijd op de hoogte zijn van de correcte procedures en handelingswijzen.